

ZENON UCHNAST
Lublin

PRĘŻNOŚĆ OSOBOWA A EGZYSTENCJALNE WYMIARY WARTOŚCIOWANIA

Naturalne wydaje się, iż psychologiczne analizy wartościowania są zazwyczaj ukierunkowane na ujęcie *intrapsychicznych* wymiarów struktury danego rodzaju czynności i jej funkcji w organizacji i ukierunkowaniu zachowania się jednostki. Ujmowane z tej perspektywy wartościowanie jest określane jako przeżycie emocyjne, zachowanie preferujące, szacowanie odpowiedniości czy też jako sąd wartościujący w aspekcie znaczącego standardu spełnienia uświadomianej potrzeby czy zadania. Złożoność intrapsychicznych wymiarów struktury wartościowania bywa uwzględniana w programach badawczych, zorientowanych na określenie stopnia współzależności między poziomem nasilenia akceptacji czy preferencji danego rodzaju wartości a wrodzonymi czy nabytymi właściwościami osobowości. Podobnie ten sposób podejścia jest realizowany w badaniach zorientowanych na ujęcie zgodności między intensywnością przeżycia wartościującego a poczuciem spełniania się (zaspokojenie potrzeb, obniżenie przykrych napięć) poprzez realizację pożądanego stanu (wartości). Innymi słowy, wielowymiarowość wartościowania ujmowanego z perspektywy intrapsychicznej ujawnia się w tym, iż traktowane jest jako złożona czynność bądź w wymiarze wrażliwość-selektywność, bądź w wymiarze doświadczenie-zachowanie.

Mimo iż podejście intrapsychiczne wydaje się być najczęściej stosowane na gruncie psychologii wartości, to jednak podejmowane są próby ujęcia czynności wartościowania w wymiarze współtworzonym zarówno przez właściwości podmiotu (jeden biegun wymiaru), jak i przez obiektywne właściwości jego otoczenia (drugi biegun tego samego wymiaru).

Pewne elementy alternatywnego podejścia w stosunku do intrapsychicznego zostały dostrzeżone przez Masłowa (1990, s. 122) u osób motywowanych nie

tyle przez „potrzeby braku”, ile raczej przez meta-potrzeby, które mają charakter *wyzwania* do poznania świata w jego „takości”, lepsze wyczucie rzeczywistości, wzrostu szacunku dla innych, otwartości na pozytywne interpersonalne relacje. Występujące wówczas czynności wartościowania należałoby ujmować w specyficznym dla nich wymiarze współodniesień: otwartość podmiotu – świat *wyzwań* (realnych możliwości, wymogów, ograniczeń). Ten właśnie wymiar wartościowania był przedmiotem systematycznej analizy wypracowanej przez V. Frankla w ramach tworzenia podstaw teorii egzystencjalnej dynamiki czy noodynamiki.

I. KONCEPCJA EGZYSTENCJALNYCH WYMIARÓW WARTOŚCIOWANIA WEDŁUG FRANKLA

Frankl akcentuje potrzebę psychologicznej analizy dynamiki napięcia, jakie ma miejsce w doświadczeniu układu relacji „ja–świat”. To napięcie określa on terminem *noodynamics*. Ignorowanie istniejącego napięcia między poznającym podmiotem a poznawanym przedmiotem, zdaniem Frankla (1967, s. 49), byłoby ignorowaniem obiektywności świata.

Poznanie świata jest bowiem nie tyle aktem ekspresji siebie jedynie, wyrazem swych dążeń, potrzeb, ile aktem transcendencji własnego istnienia ku światu, który jest obiektywną rzeczywistością i w którym jednostka może odkryć nowe możliwości aktualizacji własnego istnienia poprzez realizację wartości odkrywanych w świecie.

Frankl mówi o istnieniu specyficznej potrzeby poszukiwania wartości, woli odkrywania wartości, która jest interpretowana wówczas jako motyw, jako wyzwanie. Siła, moc tego wyzwania, apelu, przeżywana jest w terminach „ja powinienem”.

Człowiek może odkryć różne rodzaje wartości w zależności od sposobu swego istnienia. Ludzkie istnienie, według Frankla (1967, s. 53), może być ujmowane w trzech aspektach:

- a) „Ja jestem” w terminach „*Ja muszę*” – ukierunkowanie zachowania jest wyjaśniane w terminach *mechanizmów* biologicznych, społecznych czy psychicznych; jest wypadkową oddziaływań czynników dziedzicznych (popędowych, impulsywnych), środowiskowych czy wyuczonych nawyków;
- b) „Ja jestem” w terminach „*Ja potrafię*” – mam możliwości wyboru sposobu czy kierunku działania i jestem zdolny, by twórczo, odpowiednio do

swych zdolności, aktualizować się poprzez zaspokojenie swych potrzeb, realizację dążeń, celów, zadań;

- c) „Ja jestem” w terminach „*Ja powinienem*” – jestem wobec wartości realnie usensowniających całość egzystencji ludzkiej i dlatego zobowiązujących do pewnego sposobu zachowania się; ich zobowiązująca moc jest raczej wyzwaniem niż przymusem.

Poza wymiarami konieczności i możliwości człowiek doświadcza również pewnej powinności właściwego ustosunkowania się do własnej sytuacji życiowej, do „apelu”, „wezwania”, jakie kierują do niego zadania wynikające z konkretnej sytuacji życiowej i ze strony wartości z nimi związanych. Doświadczeniu temu towarzyszy stan pewnego napięcia między tym, co jest, a tym, co powinno być. Można by również określić to doświadczenie „wezwania” i „powinności” jako specyficzny wymiar procesu doświadczenia komplementarności dwu przeciwstawnych biegunów relacji „ja–świat” w aspekcie pewnych wartości (Frankl, 1967, s. 55).

Doświadczenie tego, co właściwe, sensowne i znaczące w aspekcie realizacji „wezwania” i „powinności” dokonuje się w procesie tworzenia pewnej całości – *Gestalt*.

Szczególnie trudne to zadanie w sytuacji, gdy istnienie „Ja” jest ograniczone, zagrożone (przez cierpienie, poczucie winy, śmierć). Wówczas jedyną formą ludzkiego sposobu bycia jest przyjęcie właściwej postawy względem tych sytuacji w aspekcie wartości. Frankl (1978) mówi o tzw. wartościach ostatecznych, usensowniających życie ludzkie nawet wtedy, gdy człowiek nie ma szansy na osiągnięcie wartości typu: zysk-dawanie (branie czegoś ze świata – tworzenie, dawanie czegoś z siebie). Wartości przekraczające wymiar zysk-dawanie są równie czymś obiektywnym jak poprzednie. Człowiek odkrywa je poza sobą, a realizując je dokonuje transcendencji własnego „Ja” (*self-transcendence*). Inaczej mówiąc, wartości te, według Frankla, nie są symbolami organizmicznymi preferencji człowieka, czymś, co jest potencjalne w człowieku. Dlatego też Frankl tak zdecydowanie odróżnia proces self-transcendencji, ukierunkowanie rozwoju na realizację obiektywnych, istniejących poza „Ja” wartości, od procesu samoaktualizacji, którym kieruje raczej zasada przyjemności, związanej z aktualizacją tego, co potencjalne w organizmie. Samoaktualizacja powinna być, zdaniem Frankla, raczej ubocznym skutkiem transcendencji „Ja” poprzez realizację wartości noetycznych, a nie ostatecznym celem procesu życia.

Frankl akcentuje, że w funkcjonowaniu ludzkim można dostrzec coś więcej niż tylko „relacje konieczności”, będące pod kontrolą biologicznych praw

utrzymania życia, i „relacje możliwości”, będące pod kontrolą wrodzonej tendencji do samoaktualizacji i twórcze oddziaływanie na „swój świat”. W sytuacji granicznej dla życia czy też niemożności zaspokojenia potrzeb i samoaktualizacji człowiek zachowuje wolę sensu życia w ukierunkowaniu się na wartości, które pozwalają mu przekraczać (transcendować) aktualny stan ograniczeń i odkryć ich sens (*meaning, logos*) poprzez zajęcie właściwej wobec nich postawy. Mając oparcie w tego rodzaju wartościach (wartościach ostatecznych), jednostka ludzka może aktualizować właściwą sobie, wewnętrzną osobową wolność i godność nawet w sytuacjach nadzwyczajnego cierpienia, poczucia winy czy w obliczu śmierci.

II. PROBLEM I HIPOTEZY BADAWCZE

Określone przez Frankla trzy sposoby wartościowania stanowią jedno z podstawowych założeń jego logoteorii, które uzasadniał na bazie danych z logoterapii. Przyjmując to założenie, należałoby brać pod uwagę nie tylko poziom nasilenia preferencji jakiegoś rodzaju wartości, lecz również sposób ustosunkowania się do danej wartości. Mając zatem na uwadze określone wartości, należałoby pytać: Na ile jest to *przyjemne*? Na ile jest przedmiotem *pragnień i dążeń*? W jakim stopniu jest *wyzwaniem* i wzbudza poczucie *zobowiązania* do podejmowania działań w tym względzie? Przy czym w tego rodzaju badaniach można by brać za przedmiot ocen zarówno tzw. wartości konkretne, użytkowe, jak i wartości uogólnione czy noetyczne, duchowe.

Jakkolwiek omawiane trzy rodzaje wartościowania są uznawane za podstawowe dla ludzkiej egzystencji, to jednak zwraca się uwagę na fakt zróżnicowania między ludźmi w zakresie poziomu rozwoju i preferencji każdego z nich. Frankl np. zwracał szczególną uwagę na poziom zdolności do wartościowania w aspekcie „wyzwania” i „zobowiązania”, gdyż jej brak uznawał za główną przyczynę powstawania frustracji egzystencjalnej. Natomiast adekwatne funkcjonowanie jednostki we wszystkich trzech wymiarach wartościowania można by uznać za istotny warunek rozwoju osobowości i zdolności do dojrzałego osobowego funkcjonowania indywidualnego i społecznego.

W kontekście powyższych założeń zasadna wydaje się hipoteza, iż osoby o różnym poziomie dojrzałości motywacji, np. określonej w terminach Masłowa teorii potrzeb podstawowych i rozwojowych oraz dylematu rozwojowego „bezpieczeństwo – rozwój”, będą również istotnie różniły się w zakresie omawianych wymiarów wartościowania (Maslow, 1986; 1990). Hipoteza ta

została poddana weryfikacji przez Konarską (1998) w przeprowadzonych przez nią badaniach młodzieży za pomocą *Kwestionariusza poczucia bezpieczeństwa* (KPB) i *Skali egzystencjalnych wymiarów wartościowania* (SEWW), która służy do oceny wybranych wartości w aspekcie wyodrębnionych przez Frankla trzech sposobów wartościowania. Wskaźniki korelacji między uogólnionym wynikiem poczucia bezpieczeństwa (PB) a SEWW nie dają podstaw do jednoznacznego potwierdzenia postawionej hipotezy. Spośród 60 wartości ocenianych w aspekcie „Jest przyjemne” tylko oceny jednej wartości („być indywidualnością”) okazały się współzależne z PB. Oceny tych samych 60 wartości w drugim aspekcie – „Jest twoim pragnieniem” – okazały się współzależne z PB jedynie w przypadku dwu wartości: „godność osobowa”, „pozycja społeczna”. Natomiast oceny tychże 60 wartości w trzecim aspekcie: „Czujesz się zobowiązany do realizacji danej wartości” ujawniły współzależność z PB tylko w przypadku trzech wartości: dodatnia korelacja z wartością „godność osobowa” i negatywna korelacja z wartościami: „władaczą sobą” i „poczucie zależności”. Jednak dalsze analizy statystyczne pozwoliły stwierdzić, iż wyniki uzyskane przez młodzież w poszczególnych czynnikach KPB okazały się w większym zakresie współzależne z wynikami w SEWW. Uzyskane w ten sposób wielowymiarowe dane statystyczne nie dały również podstawy do jednoznacznego potwierdzenia postawionej hipotezy.

Dokładniejszą analizę i wyjaśnienie tej sytuacji problemowej można przeprowadzić w aspekcie prężności osobowej i opracowanego sposobu jej pomiaru na bazie danych KPB (Uchnast, 1997). O ile bowiem ogólny wskaźnik poczucia bezpieczeństwa (PB) jest jedynie uśrednionym wynikiem z danych uzyskanych przez daną osobę w trzech czynnikach KPB, o tyle wskaźnik prężności osobowej (PO) pozwala zróżnicować badane osoby z uwagi na specyficzny układ czynników, który uznaje się za podstawę skali dojrzałości afektywno-motywacyjnej.

Mając zatem do dyspozycji tego rodzaju narzędzie psychometryczne, podejmując się weryfikacji następujących hipotez:

(1) Jednostki o wysokim poziomie prężności osobowej wyróżniają się zdolnością do wartościowania we wszystkich trzech wymiarach egzystencjalnych.

(2) Prężność osobowa współwystępuje z wysokim poziomem preferencji wartości w wymiarze poczucia zobowiązania i powinności.

III. ZASTOSOWANE METODY PSYCHOMETRYCZNE

Sformułowane wyżej hipotezy są weryfikowane na bazie danych empirycznych, uzyskanych za pomocą następujących metod psychometrycznych: *Kwestionariusza poczucia bezpieczeństwa i prężności osobowej* (KPB-PO) oraz *Skali egzystencjalnych wymiarów wartościowania* (SEWW).

1. *Kwestionariusz poczucia bezpieczeństwa i prężności osobowej* (KPB-PO)

Kwestionariusz poczucia bezpieczeństwa jest czynnikową wersją Masłowa „*Security-Insecurity Inventory*” (1990). Ostatnia wersja KPB z roku 1997 została zmieniona w stosunku do poprzedniej poprzez wprowadzenie 14 elementów J. Blocka *Skali prężności-ego* (ER-89) i ujednoczenie sposobu udzielania odpowiedzi na 5-stopniowej skali: „zawsze prawdziwe”, „raczej prawdziwe”, „nie jestem zdecydowany”, „raczej fałszywe”, „zawsze fałszywe”. Zastosowanie metody wielokrotnej regresji liniowej między wynikami uzyskanymi w poszczególnych czynnikach KPB a wynikiem w *Skali prężności-ego* stało u podstaw opracowania formuły równania regresyjnego, według której można obliczyć wskaźniki prężności osobowej (PO) jako syntetyzującego wymiaru KPB-PO, jako afektywno-motywacyjny wyznacznik dobrego funkcjonowania w zmiennych warunkach życia, stanu zdrowia psychologicznego i dynamiki tendencji rozwojowych (Uchnast, 1997). Ostatecznie zatem dane ilościowe uzyskane z badań za pomocą KPB-PO pozwalają określić poziom nasilenia pięciu następujących zmiennych psychometrycznych.

(1) *B1* – czynnik bliskości:

Wysokie wyniki wskazują na względnie dobre zaspokojenie potrzeby przynależności i osobistej więzi z najbliższym otoczeniem, poczucie bliskości i otwartości na bezpośrednie kontakty z otoczeniem. Niskie wyniki są przejawem braku poczucia akceptacji ze strony bliskich osób, bycia izolowanym, poczucia wyobcowania i braku ufności.

(2) *St* – czynnik stabilności:

Wysokie wyniki wskazują na względnie dobre zaspokojenie potrzeby bezpiecznego funkcjonowania w codziennym życiu, zdolność do zapewnienia sobie możliwie uporządkowanego funkcjonowania, możliwości przewidywania i wpływu na bieg zdarzeń i spraw, w których się uczestniczy.

Niskie wyniki świadczą o poczuciu napięcia, chwiejności, przypadkowości, chaotyczności i uogólnionym niepokoju.

(3) *Zs – czynnik zaufania do siebie:*

Wysokie wyniki są przejawem względnie dobrego zaspokojenia potrzeby szacunku do siebie; poczucia kompetencji, wewnętrznej spójności, afirmacji własnej indywidualności, osobistych preferencji i zaufania do umiejętności radzenia sobie w życiu we właściwy dla siebie sposób.

Niskie wyniki wskazują na poczucie niepewności, onieśmienia, zniechęcenia, poczucie niższości, tendencje do kompulsywnego analizowania własnych przeżyć.

(4) *PB – uśredniony wskaźnik poczucia bezpieczeństwa:*

Wysokie wyniki świadczą o względnie dobrym zaspokojeniu podstawowych potrzeb psychicznych i motywacyjnych predyspozycjach do spontanicznej samoaktualizacji; dbałości o dobre samopoczucie, odpowiednią pozycję w otoczeniu oraz efektywne wykorzystanie własnych sprawności i uzdolnień do skutecznego radzenia sobie z realizacją ważnych dla siebie zadań życiowych.

Niskie wyniki wskazują na nasilenie się tendencji neurotycznych, zaburzeń w zakresie dobrego samopoczucia, trudności w przystosowaniu się, konflikto-wości itp.

(5) *PO – prężność osobowa:*

Poziom skali PO określa się z danych liczbowych uzyskanych w czynniku bliskości (Bl) i w czynniku stabilności (St) według następującej formuły:
$$PO = (((Bl * 0,36 - St * 0,17 + 40,56) * 10 / 3,36) - (499,3 / 3,36 - 50)).$$

Wysoki poziom PO wskazuje na poczucie bliskości i zaufania w stosunku do innych, otwartość na sprawy bieżące i odpowiedzialne angażowanie się w nie; zdolność do dostrajania się i zharmonizowania własnych pragnień i dążeń odpowiednio z własnymi sprawnościami oraz aktualnymi i przewidywaniami zewnętrznymi uwarunkowaniami; zdolność do zachowania spokoju i „przytomności umysłu”, skutecznej regulacji własnej afektywnej impulsywności oraz motywacyjnych napięć i nacisków odpowiednio do możliwości i ograniczeń psychospołecznych; poczucie zadowolenia z życia, śmiałość, odwaga, poczucie kompetencji i siły, gotowość do podejmowania ryzyka; zdolność do szybkiego odzyskiwania równowagi emocjonalnej w sytuacjach nowych i trudnych.

Niski poziom PO wskazuje na nadmierną troskę o zapewnienie sobie poczucia bezpieczeństwa i stabilizacji. W sytuacjach nowych i nieoczekiwanych przejawia się szybką utratą przytomności umysłu i kontroli nad własną impulsywnością i nastrojowością, drażliwością, niskim progiem frustracji, małą spontanicznością i swobodą bycia. W stosunku do obcych zachowuje się dystans i ostrożność. Psychometryczne wskaźniki stałości i rzetelności skali PO oraz zakres jej wstępnej normalizacji zostały podane w przytoczonej wyżej publikacji (Uchnast, 1997).

2. Skala egzystencjalnych wymiarów wartościowania (SEWW)

W punkcie wyjścia do skonstruowania SEWW przyjęto listę 20 wartości, które zostały określone w terminach podmiotowych i przedmiotowych egzystencjalnych wymiarów doświadczenia ludzkiego istnienia-w-świecie (Uchnast, 1982). W celu ujednoczenia sposobu rozumienia pojęć wybranych wartości podaje się również sposób ich rozumienia, tj. ich denotacyjne znaczenie (zob. Aneks).

Nadto do SEWW włączono również listę 40 wartości, wraz z ich określeniami ze *Skali oceny wartości* Olesia (1989). W skład tej skali wchodzi 20 wartości określanych jako ostateczne, o wysokim poziomie ogólności, i 20 wartości konkretnych, pragmatycznych, o mniejszym stopniu ogólności. Oleś (Oleś, 1989, s. 64) nadmienia, iż w sformułowaniu wybranych wartości nawiązuje wprawdzie do metody Rokeacha (1973), ale w głównej mierze starał się, by były one jak najbliższe temu, jak opisywali je ankietowani studenci. Lista tych wartości została załączona w aneksie.

Jakkolwiek dobór wartości jest zazwyczaj traktowany jako szczególnie znaczące zadanie w programach badań z zakresu psychologii wartości, to jednak tym razem głównym przedmiotem zainteresowania jest sposób podejścia do przedmiotu wartościowania. Innymi słowy, ważne jest to, z jakiej perspektywy jest oceniana dana wartość.

W związku z tym wszystkie (60) wartości podane w SEWW są oceniane przez badaną osobę na skali 5-stopniowej (liczby odpowiadają konkretnym kategoriom: 5 – w bardzo dużym stopniu, 4 – w znacznym stopniu, 3 – średnio, 2 – raczej w małym stopniu, 1 – w bardzo małym stopniu), w następującej kolejności. Najpierw – przez udzielenie odpowiedzi na pytanie: *W jakim stopniu jest to dla ciebie przyjemne?* Następnie ocenia się te same wartości w odpowiedzi na pytanie: *W jakim stopniu jest to twoim pragnieniem?* W ko-

ńcu te same wartości są oceniane w aspekcie: *Na ile czujesz się zobowiązany do jej realizacji?*

Ujęte w SEWW trzy sposoby wartościowania są odnoszone do każdej z ujmowanych wartości po to, by można było określić stopień i kierunek preferencji w stosowaniu któregoś z trzech aspektów oceny.

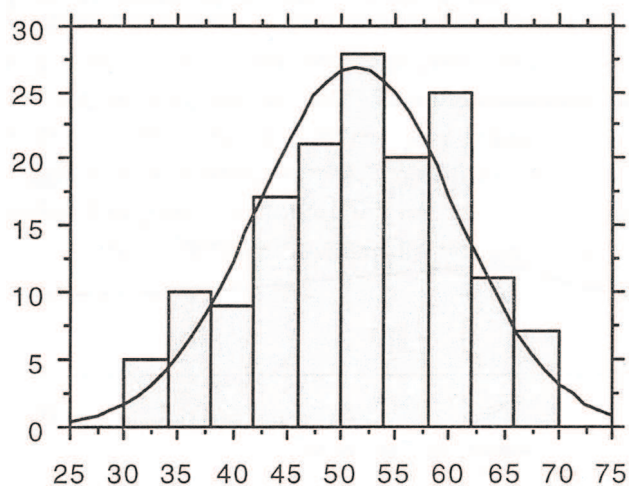
Ostatecznie zatem dane ilościowe uzyskane za pomocą SEWW zawierają informacje odnośnie do tego, w jakim stopniu dane wartości są oceniane na poziomie każdego z trzech wymiarów wartościowania i na ile te oceny są między sobą spójne.

IV. CHARAKTERYSTYKA GRUPY BADANYCH OSÓB

Dane z badań psychometrycznych uzyskano w roku 1997 od 153 osób w wieku 17-18 lat, uczniów klas trzecich liceum ogólnokształcącego, w tym 47 chłopców i 106 dziewcząt.

V. POZIOM PRĘŻNOŚCI OSOBOWEJ W BADANEJ GRUPIE MŁODZIEŻY

Uzyskane przez badaną młodzież wyniki liczbowe w *Skali prężności osobowej* zostały przedstawione graficznie na wykresie 1.

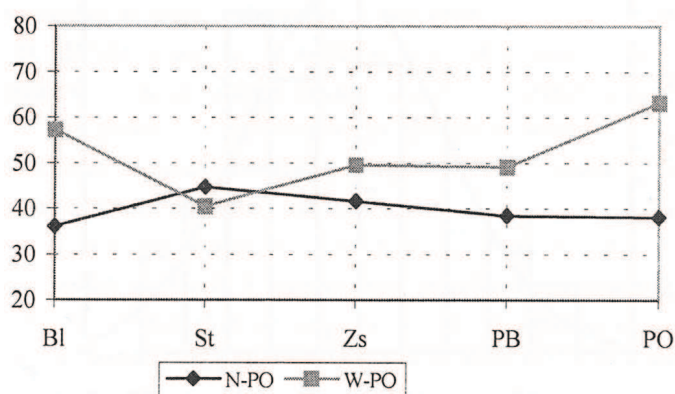
Wykres 1. Rozkład wyników uzyskanych przez osoby badane w skali PO (N = 153)

Rozkład wyników uzyskanych przez młodzież w skali PO jest znacząco zbliżony do normalnego. Daje to podstawę do wyodrębnienia grup osób, które uzyskały bardzo niskie i bardzo wysokie wyniki w PO (poniżej i powyżej 1 odchylenia standardowego od średniej całej grupy), i przeprowadzenia dalszych analiz statystycznych. Wyodrębniono zatem dwie grupy po 32 osoby o niskim PO (w granicach 30-43) i wysokim PO (w granicach 60-70). Wyniki średnie dla całej grupy młodzieży i dla wyodrębnionych grup skrajnych oraz statystyczne wskaźniki różnicy między nimi zostały zamieszczone w tab. 1.

Tab. 1. Wyniki średnie i wskaźniki istotności różnic między nimi w KPB-PO uzyskane przez całą grupę młodzieży oraz przez grupę o niskim (N-PO) i wysokim (W-PO) poziomie prężności osobowej

Czynniki /wskaźniki	Grupa (N = 153)		N – PO		W – PO		t	P
	M	σ	M	σ	M	σ		
B1	48,40	8,74	36,09	5,06	57,28	2,89	-20,25	0,001
St	44,84	8,29	44,69	8,75	40,44	6,68	2,15	0,05
Zs	47,78	9,89	41,56	8,40	49,44	9,63	-3,43	0,002
PB	46,42	8,79	38,44	8,06	49,03	6,08	-5,84	0,001
PO	51,34	9,06	38,16	4,20	63,16	3,22	-26,30	0,001

W celu ułatwienia recepcji wyników średnich uzyskanych przez grupy N-PO i W-PO, które zostały podane w tab. 1, przedstawia się je graficznie na wykresie 2.

Wykres 2. Wyniki średnie wyodrębnionych grup młodzieży o niskich (N-PO) i wysokich (W-PO) wynikach w KPB

Prezentowane na wykresie 2 profile z wyników średnich dla wyodrębnionych grup młodzieży o niskim i wysokim poziomie PO odpowiadają całkowicie strukturze opisanej na podstawie danych z próbki normalizacyjnej (Uchnast, 1997). Dane te potwierdzają, iż skala PO pozwala różnicować strukturę osobowości w aspekcie podstawowych postaw charakterologicznych.

Prężność osobowa (W-PO) jest ugruntowana w poczuciu bliskości (Bl) i w zaufaniu do siebie (Zs) i dzięki temu wyraża się również w gotowości do angażowania się w nowe, czasem zaskakujące sytuacje, jak również w gotowości do podejmowania wynikających z nich zadań. Działania te są podejmowane mimo wiążącego się z nimi ryzyka utraty nabytej rutyny i pewności siebie – wskazuje na to niski wynik w czynniku stabilności (St).

Natomiast osoby o niskim poziomie prężności osobowej są skoncentrowane głównie na zabezpieczeniu i wzmocnieniu aktualnego stanu posiadania, własnego *status quo* – najwyższy wynik w czynniku stabilności (St). Dążenie do wzmocnienia poczucia stabilności można interpretować jako dążenie do zdobycia pewnej rutyny, do ujednoczenia warunków i sposobów działania, by było ono zawsze skuteczne i stanowiło odpowiednio pewną podstawę do wzmocnienia zaufania do siebie i własnej zaradności życiowej. Wyakcentowanie znaczenia potrzeby wzmacniania zaufania do własnych umiejętności (Zs) ma podstawy w uzyskiwaniu przez te osoby najniższego wyniku w czynniku bliskości (Bl), to jest w wymiarze otwarcia się na bezpośrednie kontakty z innymi i poczucia bliskości w stosunku do nich.

Wyodrębnione zatem dwie grupy młodzieży reprezentują dwie odmienne orientacje charakterologiczne w aspekcie ustosunkowania do siebie i otoczenia. Uogólniając, można by powiedzieć, iż jednostki o wysokim poziomie prężności osobowej odznaczają się specyficznym rodzajem dojrzałości afektywno-motywacyjnej. W związku z czym przewiduje się, iż orientacje te uwidoczną się jeszcze wyraźniej w trzech podstawowych sposobach wartościowania – zarówno w zakresie stopnia ich preferencji, jak również w zakresie poziomu gotowości do wartościowania na poziomie każdego z nich.

VI. WYMIARY WARTOŚCIOWANIA U MŁODZIEŻY O RÓŻNYM POZIOMIE PRĘŻNOŚCI OSOBOWEJ

1. Wartościowanie w wymiarze: „Jest to dla mnie przyjemne”

Wartościowanie w aspekcie „Jest to dla mnie przyjemne” wyraża biologiczno-emocyjne ukierunkowanie ku światu bezpośredniego kontaktowania się, który podtrzymuje i wzbogaca aktywność życiową, umożliwia jej spontaniczność i ekspresywność. Chodzi tu zatem o pierwotne i podstawowe sposoby ustosunkowania się typu akceptacja-odrzućenie, które C. Rogers nazywał organizmalną oceną mającą podstawy w sensoryczno-wisceralnych reakcjach emocyjnych. Tego rodzaju ustosunkowania wartościujące wyrażały osoby badane za pomocą SEWW, odpowiadając na pytanie: *Na ile, np. „wolność”, „jest dla Ciebie przyjemna”?*

Wyniki średnie uzyskane przez wyodrębnione dwie grupy eksperymentalne młodzieży oraz statystyczne wskaźniki istotności różnic między nimi są podane w tab. 2. W kolejnych tabelach przedstawiono uszeregowane uśrednione wyniki ocen odnośnych wartości z uwagi na poziom wysokości wskaźnika istotności różnicy (t) między wynikami uzyskanymi przez osoby z dwu wyodrębnionych grup eksperymentalnych.

Tab. 2. Średnie wyniki ocen wartości w aspekcie „Jest to dla mnie przyjemne” uzyskane przez osoby z grupy o niskim (N-PO) i wysokim (W-PO) poziomie prężności osobowej oraz wskaźniki istotności różnic między średnimi

Wartości	N – PO		W – PO		t	P
	M	σ	M	σ		
Rodzina	4,44	0,80	4,84	0,37	-2,53	0,02
Dobro moralne	4,13	0,83	4,53	0,57	-2,21	0,05
Godność osoby	4,06	1,19	4,59	0,84	-2,03	0,05
Użyteczność osoby	3,88	0,94	4,31	0,78	-1,96	n.i.
Łatwość dostosowywania się	3,66	1,12	4,13	1,01	-1,74	n.i.
Realizacja zadań	3,44	1,16	3,88	1,04	-1,57	n.i.
Przestrzeganie norm i zobowiązań	2,72	1,17	3,16	1,05	-1,56	n.i.
Wygodne życie	4,47	0,98	4,06	1,11	1,54	n.i.
Poczucie wolności	4,84	0,37	4,66	0,55	1,51	n.i.

Osoby o niskim i wysokim poziomie PO zasadniczo nie różnią się między sobą w sposobie wartościowania w aspekcie „przyjemności”. Z listy 60 wartości wyróżniają się tylko trzy, które istotnie wyżej są oceniane w tym aspekcie. Niemniej jednak znaczącą informacją jest to, iż „rodzina”, „dobro moralne” i „godność osoby” są dla osób z grupy o wysokiej prężności bardziej znaczącym źródłem przyjemności niż dla osób o niskiej prężności. Osoby o niskiej prężności ujawniają tendencję do uzyskiwania wyższych wyników w uznawaniu jako źródła przyjemności takich wartości, jak „wygodne życie” i „poczucie wolności”.

2. Wartościowanie w wymiarze: „*Jest moim pragnieniem*”

Wartościowanie w wymiarze „*Jest to moim pragnieniem*” wyraża ustosunkowanie do otoczenia w aspekcie uprzytamnianej możliwości ekspresji siebie i spontaniczne ukierunkowanie się na zaspokajanie ujawniających się potrzeb psychicznych i możliwości samoaktualizacji. Można by zatem powiedzieć, iż na tym poziomie wartościowania ujawnia się aktywna postawa podmiotu do otoczenia. Wyższe oceny przedmiotu wartościowania w tym aspekcie mogą być traktowane jako współzależne z wyższą dynamiką dążeń do samoaktualizacji.

W tab. 3, podobnie jak wyżej, zamieszczono wyniki średnie ocen tych wartości, które różnicują grupy eksperymentalne odpowiednio do wysokości wskaźnika poziomu istotności różnic między nimi.

Znamienne wydaje się to, iż wartościowanie w aspekcie możliwości spełnienia „pragnień” u osób o wysokim poziomie prężności dość znacząco różni się od osób z grupy kontrolnej. Wiele wyników średnich w tej grupie przekracza poziom określany słownie: „*W znacznym stopniu pragnę tego*”. Wysoki poziom zróżnicowania (w przypadku sześciu wartości) wydaje się mieć podstawy w tym, iż osoby prężne na równi pragną spełnienia podmiotowych (docenienia godności osobowej, pozycji społecznej, szacunku osobistego, możliwości spontanicznej ekspresji siebie), jak i przedmiotowych sposobów funkcjonowania (doceniają zdolność do: dostosowania się, nastawienia zadaniowego, odpowiedzialności za podjęte zobowiązania, liczenia się ze zdaniem innych).

Tab. 3. Poziom oceny wartości w aspekcie „*Jest twoim pragnieniem*” przez osoby z grupy o niskim (N-PO) i wysokim (W-PO) poziomie prężności osobowej oraz wskaźniki istotności różnic między średnimi

Wartości	N – PO		W – PO		t	P
	M	σ	M	σ		
Łatwość dostosowywania się	3,63	1,07	4,53	0,76	-3,82	0,001
Odnalezienie swego miejsca w świecie	4,44	0,8	4,91	0,3	-3,06	0,005
Godność osobowa	4,53	0,67	4,91	0,3	-2,88	0,01
Pozycja społeczna	3,69	1,12	4,31	0,64	-2,68	0,01
Realizacja zadań życiowych	4,34	0,75	4,75	0,44	-2,63	0,02
Przestrzeganie norm, zobowiązań	2,84	1,35	3,63	1,01	-2,61	0,02
Dbanie o dobrą opinię	3,53	1,24	4,22	0,83	-2,57	0,02
Szacunek	4,53	0,76	4,88	0,34	-2,34	0,05
Spontaniczność	4,22	0,79	4,63	0,66	-2,22	0,05
Realizacja zadań	4,13	1,1	4,63	0,71	-2,13	0,05
Rodzina	4,5	0,88	4,84	0,37	-1,98	n.i.
Samoaktualizacja	4,47	0,67	4,75	0,44	-1,94	n.i.
Wiara w Boga	4,16	1,05	4,59	0,87	-1,76	n.i.
Poczucie zależności	2,41	1,21	2,91	1,15	-1,67	n.i.
Dobro moralne	4,38	0,91	4,69	0,54	-1,63	n.i.
Kształtowanie charakteru	4,41	0,87	4,69	0,47	-1,58	n.i.
Życie towarzyskie	4,34	0,7	4,59	0,56	-1,55	n.i.
Prawda	4,75	0,51	4,91	0,3	-1,51	n.i.

3. Wartościowanie w wymiarze: „*Czuję się zobowiązany do realizacji tego*”

Wartościowanie każdej z 60 wartości w aspekcie „*Jest dla Ciebie wyzwaniem – czujesz się zobowiązany do jej realizacji*” wyraża zdolność do uświadomienia czegoś, co istnieje inaczej niż Ja sam, i co przedstawia wartość obiektywną, która – jako taka – stanowi „wyzwanie” do pewnego sposobu czy kierunku działania, nawet mimo dostrzeganej możliwości doraźnego udaremnienia zaspokojenia którejs z podstawowych potrzeb biologicznych czy psychicznych.

W tab. 4, podobnie jak wyżej, zamieszczono wyniki średnie ocen tych wartości, które różnicują grupy eksperymentalne odpowiednio do wysokości wskaźnika poziomu istotności różnic między nimi. Wyższe wskaźniki istotności różnicy między odnośnymi średnimi wskazują na odpowiednio wyższy

poziom wartościowania zdolności do świadomego wyboru i konsekwentnego realizowania danej wartości z uwagi na podjęte dobrowolnie zobowiązania.

Tab. 4. Poziom oceny wartości w aspekcie „Czuję się zobowiązany do jej realizacji” przez osoby z grupy o niskim (N – PO) i wysokim (W – PO) poziomie prężności osobowej oraz wskaźniki istotności różnic między średnimi

Wartości	N – PO		W – PO		t	P
	M	σ	M	σ		
Dobro moralne	4,06	1,05	4,69	0,47	-3,05	0,005
Godność osobowa	4,09	1,23	4,78	0,42	-2,96	0,005
Szacunek	4,31	0,97	4,81	0,40	-2,65	0,02
Przestrzeganie norm, zobowiązań	3,41	1,16	4,13	1,01	-2,61	0,02
Sprawiedliwość	4,22	1,01	4,75	0,51	-2,61	0,02
Przyjaźń	4,31	1,06	4,81	0,47	-2,40	0,02
Realizacja zadań życiowych	4,06	0,98	4,53	0,62	-2,26	0,05
Pomoc innym ludziom	4,00	0,98	4,50	0,76	-2,24	0,05
Odnalezienie swego miejsca w świecie	4,13	1,13	4,63	0,55	-2,22	0,05
Zainteresowania	3,88	1,21	4,44	0,72	-2,21	0,05
Mądrość	4,25	1,05	4,69	0,54	-2,07	0,05
Dbanie o dobrą opinię	3,47	1,32	4,09	1,03	-2,06	0,05
Bycie indywidualnością	3,19	1,23	3,78	1,07	-2,01	0,05
Radość życia	4,00	1,37	4,56	0,72	-2,01	0,05
Miłość	4,38	0,87	4,75	0,57	-1,98	n.i.
Pozycja społeczna	3,66	1,41	4,22	0,75	-1,95	n.i.
Bycie autentycznym	3,72	1,17	4,22	0,87	-1,91	n.i.
Realizacja zadań	3,97	1,09	4,41	0,71	-1,88	n.i.
Spryt życiowy	3,72	1,25	4,25	0,98	-1,86	n.i.
Wykształcenie	4,47	0,84	4,78	0,49	-1,77	n.i.
Kształtowanie charakteru	4,28	0,96	4,63	0,61	-1,71	n.i.
Własny rozwój	4,41	0,91	4,72	0,52	-1,65	n.i.
Bycie częścią społeczności	3,47	1,11	3,91	1,03	-1,62	n.i.
Łatwość dostosowywania się	3,59	1,16	4,03	1,00	-1,60	n.i.
Rodzina	4,28	1,02	4,63	0,66	-1,60	n.i.
Zdrowie	4,50	0,98	4,81	0,47	-1,59	n.i.
Samodzielność	4,22	1,10	4,59	0,71	-1,57	n.i.
Poczucie zależności	2,78	1,24	3,28	1,30	-1,55	n.i.

Znaczące jest to, iż osoby o wysokim poziomie prężności najbardziej różnią się od grupy kontrolnej oceną czternastu wartości z uwagi na poczucie zobowiązania. W ocenie kolejnych czternastu wartości ujawniła się znacząca

zdolność tych osób do wrażliwości na docenianie znaczenia „wyzwania” do działania na rzecz realizacji dostrzeganych wartości. Innymi słowy, osoby o niskiej prężności osobowej są raczej skoncentrowane na zaspokajaniu własnych potrzeb i ekspresji siebie i prawdopodobnie dlatego są mniej wrażliwe na „wyzwania” do realizacji czegoś, co jest odmienne od ich pragnień i oczekiwań. Nadto należałoby zwrócić uwagę, iż osoby prężne różnią się od osób z grupy kontrolnej wysokością pozytywnej oceny tych wartości, które zazwyczaj są wyznacznikami dojrzałości emocjonalno-motywacyjnej zarówno w wymiarze intrapsychoznym, jak i moralnym oraz społecznym. Wydaje się, iż osoby o wysokim poziomie prężności przejawiają specyficzny rodzaj wrażliwości zarówno na zachowanie wewnętrznej równowagi – zapewniającej możliwie pełny i całościowy rozwój (godność osobowa, szacunek, poczucie, że ma się własne miejsce w świecie, mądrość, radość życia, bycie indywidualnością, kształcenie charakteru, własny rozwój itp.) – jak i zdolność do aktywnego współuczestniczenia z innymi (sprawiedliwość, przyjaźń, szacunek, dobro moralne, przestrzeganie zobowiązań, bycie częścią społeczności) w realizacji zadań życiowych i radzeniu sobie z napotykanymi trudnościami (spryt życiowy, łatwość dostosowywania się).

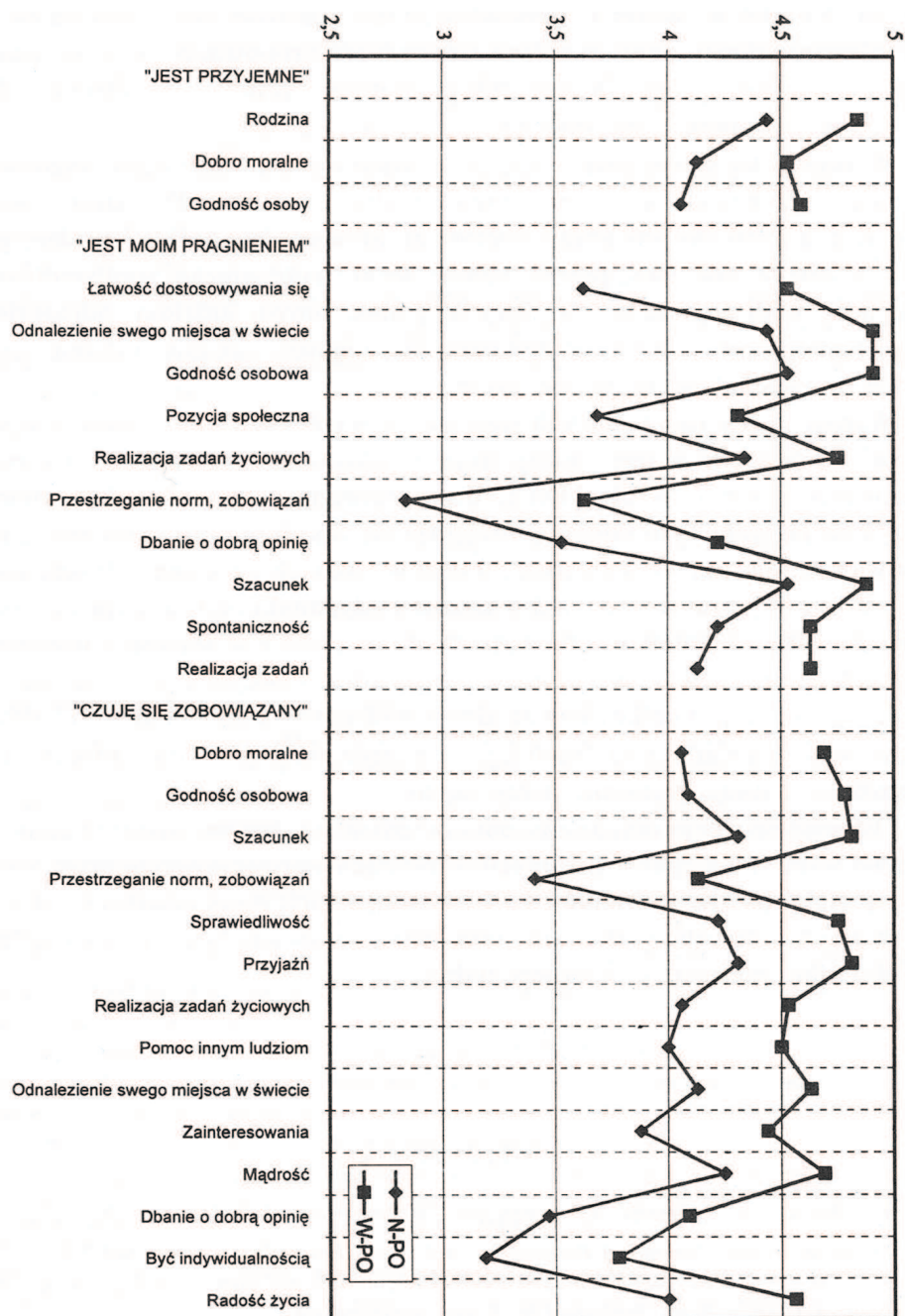
*

Na wykresie 3 są podane uśrednione wyniki istotnie różnicujące grupy eksperymentalne w poszczególnych rodzajach wartościowania. Ich prezentacja ułatwi wyakcentowanie głównych elementów wyżej przeprowadzonych analiz w aspekcie sformułowanych na wstępie hipotez.

Prężność osobowa zoperacjonalizowana w terminach źródłowych motywacyjnych czynników poczucia bezpieczeństwa może stanowić podstawę adekwatną do różnicowania i opisu zdolności w zakresie trzech egzystencjalnych wymiarów wartościowania: przyjemność-przykrość, pragnienie-spełnienie, wyzwanie zobowiązujące-realizacja zobowiązującej wartości. Wskaźniki mocy dyskryminacyjnej PO są uwidocznione na wykresie zarówno w postaci miary rozbieżności między profilami, jak i we wzrastającej liczbie wartości różnicujących w kolejnych wymiarach wartościowania. W ten sposób zostały empirycznie zweryfikowane przyjęte hipotezy.

Osoby z grupy o wysokiej PO, oceniając 60 wartości w aspekcie „*Jest to przyjemne*”, istotnie różnią się od osób z grupy kontrolnej jedynie w ocenie trzech wartości: rodzina, dobro moralne, godność osoby. Tymczasem w ocenie tej samej listy wartości w aspekcie „*Jest moim pragnieniem*” grupa o wy-

Wykres 3. Wyniki uśrednione SEWW uzyskane przez grupy o niskiej i wysokiej prężności osobowej, wybrane z uwagi na wysokość wskaźnika istotności różnic między średnimi

sokiej PO istotnie wyżej ocenia 10 wartości: łatwość dostosowywania się, odnalezienie swego miejsca w świecie, godność osobowa, pozycja społeczna, realizacja zadań życiowych, przestrzeganie norm i zobowiązań, dbanie o dobrą opinię, szacunek, spontaniczność i realizacja zadań.

W ocenie tej samej listy wartości w aspekcie „*Jest dla mnie wyzwaniem i czuję się zobowiązany do realizacji*” osoby o wysokiej PO istotnie wyżej oceniają w stosunku do grupy kontrolnej 14 wartości: dobro moralne, godność osobowa, szacunek, przestrzeganie norm i zobowiązań, sprawiedliwość, przyjaźń, realizacja zadań życiowych, pomoc innym ludziom, odnalezienie swego miejsca w świecie, zainteresowania, mądrość, dbanie o dobrą opinię, bycie indywidualnością, radość życia.

Wzrost liczby różnicujących wartości w wymiarach „*Jest moim pragnieniem*” i „*Jest wyzwaniem*” interpretuje się jako wskaźnik większej otwartości i gotowości osób o wysokiej PO do wartościowania we wszystkich wymiarach egzystencjalnych. Tym samym potwierdza się zasadność postulatu analizowania wartościowania we wszystkich trzech wymiarach egzystencjalnych, wskazuje się na współzależność między wzrostem dynamiki motywacyjnej a poziomem PO, która warunkuje adekwatne funkcjonowanie w relacjach interpersonalnych oraz rozwój w kierunku dojrzałości emocjonalnej i społecznej. Stwierdzenie to jest całkowicie zgodne z podstawową tezą Frankla, iż główną przyczyną doświadczania frustracji egzystencjalnej jest brak zdolności do wartościowania na poziomie noetycznym.

Ostatecznie zatem można zasadnie twierdzić, iż dynamiczne funkcjonowanie we wszystkich egzystencjalnych wymiarach wartościowania, jakie przejawiają osoby prężne, warunkuje rozwój kompetencji emocjonalnych, określanych przez Golemana (1997) jako inteligencja emocjonalna, a przez Gardnera (1993) jako inteligencja interpersonalna.

BIBLIOGRAFIA

- Block J., Kremen A. M. (1996). IQ and Ego-Resiliency: Conceptual and empirical connections and separateness. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 349-361.
- Frankl V. E. (1967). *Psychotherapy and existentialism. Selected papers on logotherapy*. New York: A Clarion Book. Published by Simon and Schuster.
- Frankl V. E. (1978). *Nieświadomiony Bóg*. Warszawa: IW PAX.
- Gardner H. (1993). *Multiple intelligences: The theory in practice*. New York: Basic Books.

- Goleman D. (1997). *Inteligencja emocjonalna*. Poznań: Media Rodzina of Poznań.
- Konarska B. (1998). *Preferencja wartości u młodzieży o różnym poziomie poczucia bezpieczeństwa*. Nie publikowana praca magisterska. Lublin: KUL, ZPO.
- Maslow A. (1986). *W stronę psychologii istnienia*. Warszawa: IW PAX.
- Maslow A. (1990). *Motywacja i osobowość*. Warszawa: IW PAX.
- Oleś P. (1989). *Wartościowanie a osobowość. Psychologiczne badania empiryczne*. Lublin: RW KUL.
- Rokeach M. (1973). *The nature of human values*. New York: Free Press.
- Uchnast Z. (1982). *Humanistyczna orientacja w psychologii osobowości*. Lublin: RW KUL.
- Uchnast Z. (1990). Metoda pomiaru poczucia bezpieczeństwa. W: A. Januszewski, Z. Uchnast, T. Witkowski (red.), *Wykłady z psychologii w KUL*, t. 5, Lublin: RW KUL, s. 95-108.
- Uchnast Z. (1997). Prężność osobowa: Empiryczna typologia i metoda pomiaru. *Roczniki Filozoficzne*, 45 (4), 27-51.

ANEKS

LISTA WARTOŚCI SKALI EGZYSTENCJALNYCH WYMIARÓW WARTOŚCIOWANIA (SEWW)

A. Wartości ze Skali podmiotowość-przedmiotowość (Uchnast 1982):

Bycie indywidualnością – zdolność do wyodrębnienia się od innych z uwagi na sobie właściwy „świat” przeżyć, przekonań, potrzeb, celów i sposobów ich osiągnięcia.

Przestrzeganie norm, praw, zobowiązań – umiejętność podporządkowania swoich uczuć i woli temu, co się ma obowiązek wykonać, czego inni mają prawo oczekiwać od nas.

Bycie autentycznym – bycie tym, kim rzeczywiście się jest w swoich uczuciach, pragnieniach, myślach, poglądach, niezależnie od tego, za kogo inni nas uważają lub jak chcieliby nas widzieć.

Władanie sobą – zdolność do panowania nad sobą, tak by zachowanie było zawsze przemyślane, szczegółowo zaplanowane i kontrolowane z uwagi na przyjęte cele i zasady, mimo rodzących się przeciwstawnych emocji, pragnień.

Naśladowanie wzorów, ideałów – dążenie do jakichś konkretnych ideałów i wzorców postępowania, które może zapewnić osobisty rozwój i znaczące osiągnięcia życiowe.

Autonomia działania – zachowanie samodzielności, możliwości samostanowienia, kierowania się w życiu ku temu, co się lubi, ceni, pragnie według własnej woli.

Bycie częścią społeczności – zmierzanie do tego, by własne przeżycia, myśli, poglądy i cele życiowe były w miarę zgodne z oczekiwaniami ze strony rodziny, środowiska społecznego, narodowego itd.

Twórcze działanie – wyrażanie własnej indywidualności poprzez nowy i oryginalny sposób przeżywania, myślenia oraz działania, niezależnie od środowiskowych uwarunkowań.

Dbanie o dobrą opinię – umiejętność ujawniania tylko takich swoich uczuć, potrzeb i przekonań, które mogą zapewnić nam uznanie u innych i ewentualnie zyskać ich poparcie.

Spontaniczność – zdolność do bezpośredniego i swobodnego wyrażania tego, co się przeżywa, odczuwa, myśli.

Samoaktualizacja – dążenie do wykorzystywania szansy na spełnienie siebie, urzeczywistnienie własnych możliwości rozwoju i doskonalenia wrodzonych zdolności i umiejętności, aby stać się znaczącą indywidualnością, samodzielną, wolną i odpowiedzialną osobą.

Realizacja zadań – nastawienie na wywiązywanie się z podjętych celów i zadań, niezależnie od tego, co się przeżywa i odczuwa w tym czasie.

Bycie stałym – poczucie własnej tożsamości, bycia kimś tym samym, choć nie takim samym, odpowiedzialnym za to, kim się było, kim się jest i kim może się być, niezależnie od zmienności nastroju, nastawień, pełnionych ról i zajmowanych pozycji społecznych.

Realizacja pragnień – umiejętność zapewnienia sobie możliwości spełnienia swoich potrzeb, pragnień i wartości usensowniających własne życie.

Latwość zmieniania się – umiejętność bycia np. mocnym lub słabym, serdecznym lub grubiańskim itp., w zależności od mniej lub bardziej korzystnych warunków lub od oczekiwań i wymagań znaczących osób.

Poczucie wolności – dążenie do poczucia swobody przeżywania i wyrażania swoich uczuć, myśli i poglądów. Wolność bycia tym, kim się jest i kim może się być.

Latwość dostosowywania się – umiejętność dostosowywania własnych celów, dążeń i sposobów zachowania stosownie do danych warunków życia i wymagań środowiska.

Godność osoby – uznanie godności i prawa do szacunku, jaki przysługuje każdemu człowiekowi, niezależnie od tego, na ile jest on użyteczny dla kogoś, gdyż jego życie jest wartością nietykalną, godną szczególnej troski, a nawet poświęcenia.

Poczucie zależności – umiejętność pogodzenia się z koniecznością podlegania pewnym prawom biologicznym, psychologicznym czy społecznym oraz pogodzenia się z losem, jaki danej osobie przypadł w udziale.

Użyteczność osoby – bycie użytecznym dla innych, dla społeczności, ludzkości, gdyż świadczy to o wartości danej osoby i może jej zapewnić szacunek u innych.

B. Lista 40 wartości z Olesia (1989) *Skali oceny wartości* (podaję tylko nazwy):

(1) **W a r t o ś c i o s t a t e c z n e** (ogólne): dobro moralne, godność osobowa, mądrość, miłość, patriotyzm, piękno, pokój, prawda, przyjaźń, radość życia, realizacja zadania życiowego, rozwój duchowy, sprawiedliwość, szacunek, szczęście osobiste, wiara w Boga, wiedza, władza, własny rozwój, wolność osobista.

(2) **W a r t o ś c i k o n k r e t n e** (użytkowe): dobra materialne, kontakt z przyrodą, kształtowanie charakteru, kultura, odnalezienie swego miejsca w świecie, pomoc innym ludziom, poznanie świata, pozycja społeczna, praca zawodowa, rodzina, samodzielność, spokój wewnętrzny, spryt życiowy, umiejętność współżycia z ludźmi, wygodne życie, wykształcenie, zabezpieczenie bytu, zainteresowania, zdrowie, życie towarzyskie.

PERSONAL RESILIENCE VERSUS THE EXISTENTIAL DIMENSIONS
OF EVALUATION

S u m m a r y

The act of valuation is multidimensional. Values are evaluated not only in the aspect of what "is pleasant," but also in the aspect of what "is my desire," "is a challenge for me and I feel obliged to put it into practice." These three aspects are taken in the terms of V. Frankl's logotherapy and A. Maslow's theory of developmental needs, which not so much "push" but rather "pull" as a *challenge* to treat the world in its suchness, to a better insight into the reality, growth of tolerance and respect for others, to openness to positive interpersonal relations. Maslow describes two ways in which we can approach valuation. They have been operationalized in the terms of characterologically interpreted personal resiliency (PR), which in psychometry corresponds to J. Block's Ego-Resiliency. A hypothesis has been put forward that the persons with a high PR are characterized by a greater ability to valuation along all the three dimensions and they differ from the persons with a low PR, especially as regards the evaluation of the same values in the aspect: "It is a challenge for me and I feel obliged to put it into practice." That hypothesis has been confirmed on the basis of the analysis of the empirical data from the study on 153 subjects at the age of 17-18. The study was carried out by means of my own factor version of Maslow's Security-Insecurity Inventory and the list of 60 values which were assessed separately on the 5-degree scale in view of the three aspects under question. It has been stated that the persons with a high PR assess 60 values in the aspect of "it is pleasant"; they are essentially different from the control group only as regards the assessment of the three values: family, moral good, and dignity of the person. Now as regards the assessment of the same list of values in the aspect "it is my desire" the group of a high PR ranked 10 values as being essentially higher: easiness in adjustment, finding one's place in the world, personal dignity, social position, carrying out life tasks, abiding by norms and obligations, care about good opinion, respect, spontaneity and carrying out of tasks. Now as regards the assessment of the same list in the aspect of "it is a challenge for me and I feel obliged to put it into practice" the persons with a high PR considerably higher (in relation to the control group) evaluate the following 14 values: moral good, personal dignity, respect, abiding by the norms and obligations, justice, friendship, carrying out life tasks, help to other people, finding one's place in the world, interests, wisdom, care about good opinion, to be an individuality, and the joy of life. An increase in the number of differentiating values along the dimensions "it is my desire" and "it is a challenge..." is interpreted as an indicator of a greater openness and readiness in the persons with a higher PR to value along all the existential dimensions. In like manner it is confirmed that the postulate to analyze valuation in all the three existential dimensions is right. The correlation between the increase of motivational dynamism and the level of PR is pinpointed, a correlation which conditions an adequate functioning in the interpersonal relations and the development towards emotional and social maturity which D. Goleman defines in terms of emotional intelligence.

Translated by Jan Klos